

Verkenning ketensamenwerking hout in de GWW

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Wilt u het volledige rapport ontvangen of heeft u interesse in deelname aan de ketensamenwerking Hout in de GWW, stuur dan een email naar Zinzi Stasse (zst@tg.nl)

Verankering in beleid: Met de Koers2020 werkt Rijkswaterstaat (RWS) toe naar een duurzame en mensgerichte organisatie. Het duurzaam inkopen van projecten draagt hieraan bij. Gedurende de afgelopen drie jaar is beleid ten aanzien van Energie en Klimaat (E&K) en Circulaire Economie (CE) verder uitgewerkt en is de kerntaak 'zorg voor een duurzame leefomgeving' aan de missie en visie toegevoegd. In mei 2018 zijn de doelstellingen verder aangescherpt en zijn er concretere mijlpalen beschreven. Deze mijlpalen omvatten onder meer dat RWS in 2030 circulair werkt en 50% minder grondstoffen gebruikt. Daarnaast heeft het ministerie van I&W aangegeven in 2030 klimaatneutraal te zijn en om in 2050 100% hernieuwbare (gerecyclede en biobased) materialen toe te passen. Om deze Rijksbrede doelstellingen door te vertalen naar de uitvoeringspraktijk van Rijkswaterstaat is in 2017 het 'Impulsprogramma Circulaire Economie' van start gegaan. Samen met partners uit de grond-, weg- en watersector wordt binnen het brede spectrum van duurzaamheid nu specifiek gewerkt aan een economie zonder afval, een circulaire economie.

Hout in de GWW: Vanuit het 'impulsprogramma circulaire economie' heeft afgelopen half jaar een verkenning plaatsgevonden om meer inzicht te verkrijgen in de potentie van hout- en biobased producten in de GWW, een van oudsher niet-hout georiënteerde sector. In de verkenning zijn kansen en belemmeringen verkend en de sociaal-ecologische impact van hout-toepassingen en meerwaarde ten opzichte van momenteel gebruikte materialen beschreven. Tot slot wordt een advies gegeven hoe en met welke actoren een mogelijke ketensamenwerking in te richten is.

Ketenpartners: In dit onderzoek is een verkenning uitgevoerd naar de waardeketen van hout in de GWW. Op basis van deze verkenning zijn de verschillende stakeholders in kaart gebracht en zijn deze betrokken

bij de eerste vormgeving van de samenwerking. Van houtproducenten, -leveranciers, tot aan medewerkers inkoop en beheer en onderhoud. Deze partijen zijn vervolgens ook direct betrokken bij het verkrijgen van inzicht in de potentie van hout en biobased producten in de GWW. Gezamenlijk is een eerste aanzet gegeven van de ambitie-, onderzoeks- en actieagenda.

Uitkomst verkenning: kansen en belemmeringen: De houtketen is een belangrijke economische sector in Nederland. Hout wordt algemeen gezien als een uitstekend (bouw)materiaal dat vele toepassingen kent. Hout levert, gezien het hernieuwbare karakter en producteigenschappen, een belangrijke bijdrage aan de klimaatdoelstellingen en de circulaire economie. Dit sluit aan op de ambitie van het Rijksbrede programma Circulaire Economie. De productie ('groei') van hout leidt tot opname van CO₂, dat door de boom wordt omgezet in zuurstof. Wanneer hout dan ook andere materialen vervangt, wordt veel CO₂ bespaard ('vermeden'). Onderzoek naar de ecologische impact van geleiderails, fietsbruggen en damwanden laten grote verschillen zien tussen toegepaste materialen, waarbij hout het positiefst scoort. Daarnaast bieden houten innovatieve toepassingen zoals een houten geleiderail ook mogelijkheden om duurzame ambities zichtbaar te maken en erover te communiceren. Positieve ontwikkelingen in de markt die er voor kunnen zorgen dat hout wordt verkozen boven andere materialen in de GWW, zijn de komst van Lifecycle Analyses (LCA), Lifecycle Costs (LCC's) en Total Cost of Ownershipmodellen (TCO's). De kosten en milieu-aspecten van de hele levenscyclus worden meegenomen. In de onderstaande tabel, laat de rechterkolom zien hoeveel CO₂ er bespaard wordt zodra er wordt gekozen voor een biobased alternatief. De milieu-effecten worden omgerekend tot één getal, uitgedrukt in Euro's: de Milieu Kosten Indicator-waarde (MKI-waarde). De biobased alternatieven laten een lagere MKI zien.

	Referentie		Biobased alternatief		Reductie	
Product	MKI	CO2	MKI	CO2	MKI	CO2
Asfalt	€ 283.913	2.585.404	€ 254.679	2.259.931	10%	13%
Vangrail	€ 82.271	436.543	€ 2.266	9.352	97%	98%
Lichtmast	€ 2.140	24.848	€ -1.549	-34.716	172%	240%
Geluidsscherm	€ 8.374	85.774	€ 15.950	70.858	-	17%
Portaal	€ 1.863	21.512	€ 416	1.279	78%	94%

Tabel 6. In de kolom rechts MKI en CO2 reductie door het inzetten van biobased alternatieven (Bron: Nibe, visie op de circulaire weg, Bouwcampus)

De voornaamste belemmering dat hout nog niet volop wordt ingezet in de GWW te maken heeft met het gebrek aan kennis over hout en het imago. Gebrek aan kennis heeft als gevolg dat er vooroordelen ontstaan met betrekking tot hout en dat mensen een negatieve perceptie overhouden aan het materiaal. Bij veel mensen heerst bijvoorbeeld nog het vooroordeel dat het gebruik van hardhout niet goed is omdat dit het tropische bos zou bedreigen. Het kappen van bomen wordt over het algemeen als negatief beschouwd. Het gegeven dat het gebruik van duurzaam hout juist leidt tot het behoud ervan, is nog niet bij iedereen 'common sense'. Daarnaast wordt hout nog vaak gezien als risicovol materiaal, dat rot en snel brandt en meer onderhoud behoeft dan kunststof en staal. Maar ook in duurzaamheidsdiscussies wint kunststof en staal het nog te vaak van hout omdat er enkel gekeken wordt naar levensduur en de CO2 besparing niet altijd wordt meegenomen.

Ambitie- actie en onderzoeksagenda: De gezamenlijke ambitie van ketenpartijen, die uit de verkenning is ontstaan, richt zich op betere ketensamenwerking, verhoogd kennisniveau bij stakeholders en het sturen op het op peil houden van duurzaam geproduceerde houtvoorraad. De acties die op korte termijn kunnen worden uitgevoerd, hebben betrekking op het mobiliseren van interne en externe stakeholders, commitment en eigenaarschap scherp krijgen van de partijen en partijen die nog niet voldoende betrokken zijn, betrekken (provincies, aannemers, waterschappen etc). Geadviseerd wordt per kansrijke toepassing (damwand, geleiderail, brug, lichtmast) een werkgroep in te richten met alle ketenpartners daarin vertegenwoordigd. Doel is om houten toepassingen te implementeren en te onderzoeken wat daar voor nodig is. Een aparte werkgroep wordt ingericht gericht op communicatie, het vertellen van het juiste 'verhaal' om het imago van hout te versterken.

Parallel aan de werkgroepen is het noodzakelijk onderzoek uit te voeren. Denk hierbij aan een marktanalyse naar vraag en aanbod van houten toepassingen, maar meer Lifecycle analyses per toepassing en onderzoek naar eigenschappen van verschillende houtsoorten.

Uitgevoerde acties: In 2018 heeft RWS niet alleen geïnvesteerd in het opzetten van een ketensamenwerking en de verkenning naar kansen en uitdagingen voor hout in de GWW. RWS heeft ook een aantal concrete acties op zich genomen die bijdragen aan een versnelling van de toepassing van hout in de GWW. Zo heeft RWS een launching customer project circulair wegmeubilair opgezet en geïnvesteerd in ontwerpen voor houten bruggen.

Komend jaar: In 2018 zijn goede stappen gezet op weg naar een ketensamenwerking en naar een groter marktaandeel voor hout in de GWW. Dit proces is echter nog niet klaar. In 2019 wil Rijkswaterstaat, samen met de publieke en private ketenpartijen de volgende stappen ondernemen:

1. Opstellen programmaplan: invullen van ambitie-agenda, kennisagenda en actieagenda
2. Samenwerking bekrachtigen: betrekken van additionele stakeholders (opdrachtnemers in de bouw, decentrale overheden) en het sluiten van een akkoord tussen de publieke en private sector met concrete doelstellingen
3. Kennisdelen intern Rijkswaterstaat: actief betrekken van de afdelingen van Rijkswaterstaat die direct gaan over de realisatie van projecten
4. Communicatie en imago: het verhaal van hout en hoe hout kan bijdragen aan het realiseren van de doelstellingen van RWS op het gebied van CO2 en circulaire economie verder uit te werken. Het is hierbij van belang om goed de verschillende doelgroepen in kaart te brengen en voor deze doelgroepen passende communicatie uitingen op te stellen.

Houd u zich bezig met inkoop of contracteringsaspecten van toepassingen in de Grond, Weg en Waterbouw of heeft u expertise op gebied van hout? Dan komen graag in contact! Stuur een email naar zst@tg.nl